

Til Fiskeridirektoratet
Sak 23/5184.

Oslo, 24/05/2023

Høringsinnspill til forslag til utredningsprogram for offentlig overordnet konsekvensutredning av havbruk til havs

Fiskeridirektoratet har på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet sendt forslag til utredningsprogram for havbruk til havs for områdene Norskerenna sør, Frøyabanken nord og Trænabanken til åpen høring.

Bellona avgir med dette en høringsuttalelse

Innledningsvis vil vi nevne at dette var vanskelig tilgjengelig høringsdokument, trolig både fordi prosessen er komplisert i seg selv, men det var også ganske vanskelig å følge hvor i prosessen dokumentet var til enhver tid, om det var et overordnet program for konsekvensutredning eller selve konsekvensutredningen for de enkelte områder. Vi håper fremtidige høringsdokumenter for havbruk til havs kan være enda tydeligere på hvor i prosessen vi er til enhver tid, og hva som kommer som neste steg.

1. Bakgrunn og formål med høringsforslaget

Konsekvensvurderinger av havbruk til havs skal i henhold til laksetildelingsforskriften utføres i to delprosesser:

- Offentlig overordnet konsekvensvurdering
- Prosjektspesifikk konsekvensvurdering

Forslaget til utredningsprogram som nå sendes på høring skal danne grunnlag for gjennomføring av den overordnede konsekvensvurdering av de tre områdene.

Det fremgår av høringsforslaget at det i den overordnede konsekvensvurderingen skal gjøres opp kunnskapsstatus og at vurderinger skal baseres på eksisterende og offentlig tilgjengelig kunnskap.

I vedlegg 1-3 til høringsforslaget beskrives de tre utredningsområdene, kunnskapsgrunnlag og dagens situasjon.

Departementet vil etter at utredningsprogram er fastsatt beslutte når og hvordan offentlig overordnet konsekvensvurdering av områdene skal gjennomføres.

Bellonas høringsuttalelse knytter seg kun til det utsendte forslaget om et utredningsprogram for en overordnet konsekvensutredning.

2. Metodikk

Høringsforslaget angir at det i den offentlige overordnede konsekvensvurderingen skal gjøres opp kunnskapsstatus og konsekvensvurderingen skal baseres på tilgjengelig kunnskap.

De aktuelle temaene som det skal vurderes konsekvenser for angis slik:

- miljø
- andre marine næringer
- hensyn til fiskehelse og fiskevelferd
- helse, miljø og sikkerhet for arbeidstakere
- samfunnsmessige virkninger
- kulturmiljø og kulturminner

I tillegg til disse punktene **mener Bellona at konsekvenser knyttet til klimautslipp og klimarisiko bør vurderes som et selvstendig punkt.** Havbruk er i dag Norges største eksportsektor som ikke er direkte knyttet til fossile innsatsfaktorer. Næringens vekstmuligheter og arealbehov er avhengig av å kunne levere et produkt med et redusert klima- og miljøavtrykk - i tråd krav og preferanser i morgendagens marked. Skal havbruk bli en betydelig næring også til havs må det skje innenfor rammer av eksisterende nasjonale klimaforpliktelser. En konsekvensutredning bør følgelig inneholde en vurdering av hvorvidt dette kan oppnås.

Bellona forventer at all ny vekst i oppdrettsnæringen baseres på nullutslippsteknologi

Som vi spilte inn i forrige høringsrunde for havbruk til havs (høring på etableringsregime for havbruk til havs- høringsvar datert 02.05.22) så vil vi påpeke følgende:

Når myndighetene utreder en helt ny type næringsliv bør det være basert på nullutslippsteknologi. Ikke minst er tidshorizonten for når vi faktisk kan se havbruk til havs prosjekter i drift ganske lang, slik at før vi har fisk i sjøen på et slikt anlegg er vi trolig mye nærmere år 2030 enn i dag. Da skal vi som samfunn ha kuttet 55% klimagassutslipp.. I tillegg har departementet anslått at tillatelser skal gis med en varighet på 25 år. Det fremstår dermed for oss som helt nødvendig at en konsekvensutredning av en fremtidig næring klarer å ta inn perspektiver på hvordan denne næringen skal kunne drive uten fossil kraft.

Å basere seg på strøm fra land vil trolig heller ikke være mulig med dagens begrensninger i strøm og svært stor etterspørsel etter grønn energi.

Et forslag kan være:

- Stille krav til at prosjekter skal ha prosjektert inn hvordan de kan være forsynt med fornybar energi.

3. Relevant regelverk

I høringsforslaget punkt 2 angis overordnede føringer som har betydning for arbeidet med gjennomføringen av offentlig overordnet og prosjektspesifikk konsekvensvurdering. **Det er vanskelig å se i høringsforslaget hvilke konsekvenser disse føringene kan få for forslaget til utredningsprogram.**

Under dette punktet savner vi referanser til relevante internasjonale forpliktelser samt en utgreiing av hvordan disse forpliktelsene har konsekvenser og vekt i konsekvensutredningen. Slik det står nå er det en ufullstendig liste hvor en del relevante internasjonale forpliktelser ikke er nevnt og deretter er det heller ikke greiet ut for hvilken betydning de forpliktelsene som er nevnt, faktisk vil få i konsekvensutredningen.

3.1 Nasjonalt regelverk

Det er et grunnleggende lovfestet prinsipp at akvakultur skal etableres, drives og avvikles på en miljømessig forsvarlig måte, jfr. akvakulturloven § 10. Miljømessig forsvarlig drift inkludere også en opprydnings- og gjenfangstplikt, jfr. § 13. Det er videre et lovkrav, jfr. § 12, at vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen skal utføre sine oppdrag og tjeneste på en miljømessig forsvarlig måte. **Dette er bestemmelser som må vurderes opp mot de foreslåtte tiltakene som skal konsekvens utredes. Bellona mener derfor at dette må tas inn i utredningsprogrammet.**

Det finnes en rekke andre lover som kan være relevante for havbruk til havs, blant annet naturmangfoldloven, akvaturloven, forurensningsloven, matloven, dyrevelferdsloven, naturvernloven , samt havne- og farvannsloven.

Vi nevner noen eksempler for regler som kan være relevante:

Naturmangfoldloven som inneholder regler om viltlevende arter og fremmede organismer, om beskyttelse av større naturområder og nøkkelområder for arter, og om genetisk materiale fra viltlevende arter.

Havne- og farvannsloven som gir føringer om transportform og krav om effektiv, sikker og miljøvennlig drift av havn og bruk av farvann.

Føringer i relevante norske lover må vurderes konkret og behandles opp mot de foreslåtte tiltakene som skal konsekvensutredes. **Behandling av reglene må tas inn i utredningsprogrammet for å sikre at de vil bli vurdert og behandlet på en forsvarlig måte.**

3.2 Internasjonale forpliktelser

Norge har påtatt seg en rekke internasjonale forpliktelser som kan være relevante for utredningsprogrammet. Vi savner at følgende forpliktelser nevnes, og behandles i forhold til

- Norges klimaforpliktelser, som nedfelt i Klimaloven.
- Montreal- Kunming avtalen om biomangfold, vi nevner særlig punkt 2,7 og 10
- Vern under havrettskonvensjonen, vern opp mot 30% av verdenshavene

I høringsnotat side 9 under punkt 2.7 gjengis et sitat fra *Havbruk til havs-rapporten Ny teknologi – nye områder* (Havbruk til havs – 2019, kapittel 5) hvor det henvises til en rekke konvensjoner

og avtaler som kan ha relevans. Dette omfatter blant annet Havrettskonvensjonen, FN-konvensjonen om biologisk mangfold (biomangfoldkonvensjonen), Bonnkonvensjonen, Bernkonvensjonen og Konvensjonen om bevaring av laks i det nordlige Atlanterhav og OSPAR-konvensjonen.

Disse forpliktelsene kan, dersom tiltaket kan ha vesentlig negative miljøeffekter, medføre en plikt til å iverksette begrensninger i virksomheten. Slike begrensninger kan omfatte tilleggskrav og nye for igangsettelse og drift av havbruk til havs.

Havsrettskonvensjonen (The High Seas Treaty) som ble vedtatt av FN i mars 2023 er særlig relevant. Det sentrale i denne avtalen er at 30 % av verdenshavene skal beskyttes mot industrielle utnyttelse. Når avtalen blir ratifisert så er mekanismen at opprettelse av marine verneområder iht havavtalen skjer i et internasjonalt system og besluttet med 3/4 flertall i en partskonferanse (COP). Føringerne i denne konvensjonen kan få konsekvenser for havbruk til havs. Vi etterlyser at konsekvensutredningen tar opp hvordan havbruk til havs vil kunne påvirke våre muligheter til å etterleve forpliktelsene i havrettskonvensjonen.

4. Særlig verdifulle og sårbare områder (SVO)

Til vedlegg 1 Norskerenna og vedlegg 3 Trænabanken

Faglig forum for norske havområder har i sitt oppdaterte faglige grunnlag fra mai 2023, anbefalt nye SVOer og blant annet foreslått en utviding av Norskerenna som er særlig sårbart område. Det nye foreslåtte området overlapper med det avsatte området til HTH kalt Norskerenna Sør.

For området Trænabanken gjelder også samme situasjon at forskerne anbefaler et utvidet område som SVO og at det da vil overlapse med det foreslåtte arealet for HTH.

I høringsforslaget ser det ut som det ikke er et problem, men vi registrerer at det er en uenighet innad i Faglig forum for hvordan kunnskapsgrunnlaget om SVO skal brukes. Bellona etterlyser derfor at det faglig oppdaterte grunnlaget fra Faggrunnlag for helhetlige forvaltningplaner for norske havområder (hovedrapport) og de ulike perspektivene på SVO kommer til syne i konsekvensutredningen. Vi er innforstått med at det siste faglige grunnlaget ble lagt frem 16 mai i år, og således etter at dette ble sendt på høring, men forventer da at det oppdateres i henhold.

Bellona mener at forskernes vurdering av SVO må legges til grunn og være førende for om områder kan åpnes eller ikke for ny næringsaktivitet.

5. Havbruk til havs må også inkludere lavtrofiske arter

Et bærekraftig havbruk vil også innebære dyrking av arter lengre ned i næringskjeden. Når det nå etableres et regime for regulering av havbruk til havs mener Bellona at også produksjon av andre, lavtrofiske arter til havs må stå sentralt. Vi etterlyser at både NFD og Fiskeridirektoratet forholder seg til og i det minste utreder muligheter for oppdrett av lavtrofiske arter til havs. I beste fall som selvstendige oppdrettsmuligheter, og som et minimum at det utredes og legges opp til sameksistens med produksjon av lavtrofiske arter som f.eks tare i tilknytning til lakseproduksjon.

Det vil være et klart signal og oppfordring til næringsaktører som skal prosjektere HTH-prosjekter om det i konsekvensutredningen inkluderte lavtrofisk havbruk.

6 Oppsummering

- Klimautslipp og klimarisiko må inn som et av punktene som det skal vurderes konsekvenser for.
- All vekst i havbruksnæringen må basere seg på nullutslippsteknologi.
- Høringsforslaget angir ikke tydelig hvilke konsekvenser de ulike føringene og forpliktelser angitt i nasjonalt og internasjonalt regelverk får for forslaget til utredningsprogram.
- Relevant regelverk må tas med og behandles i utredningsprogrammet.
- Norskerenna og Trænabanken- overlapper området for HTH med områder vurdert som SVO av forskere, det faglige grunnlaget som det er uenighet om må synliggjøres i konsekvensutredningen.
- Havbruk til havs må også inkludere lavtrofiske arter, vi forventer at både departement og direktorat i det minste utreder muligheter for sameksistens.

Med vennlig hilsen

Silje Båtsvik Risholm
Seniorrådgiver havbruk
Miljøstiftelsen Bellona